

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра фінансового менеджменту і фондового ринку
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

(підпис)
“ ____ ” _____ 2020 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 Фінанси, фінансовий менеджмент та страхування
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування
Фінансовий менеджмент та страховий менеджмент
(назва магістерської програми)

на тему: **«Оцінка сучасного стану і перспективи розвитку ризикових видів страхування»**
(назва теми)

Виконавець:

студент факультету фінансів та
банківської справи

Казаков Андрій Іванович _____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:

Доктор економічних наук, професор
(науковий ступінь, вчене звання)

Гончаренко Олена Миколаївна _____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ЕКОНОМІЧНА НЕОБХІДНІСТЬ ТА СУТНІСТЬ РИЗИКОВИХ ВИДІВ СТРАХУВАННЯ.....	5
1.1. Історичні передумови розвитку страхування як системи страхового захисту	5
1.2. Ризикові види страхування в системі страхового ринку: класифікаційні ознаки	21
1.3. Особливості ризикових видів страхування	35
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ РИЗИКОВОГО СТРАХУВАННЯ.....	43
2.1. Аналіз сучасних трендів розвитку ризикового страхування в Україні та світі	43
2.2. Дослідження особливостей та тенденцій розвитку ризикового страхування в Україні	57
2.3. Дослідження ризикових видів страхування на прикладі СК ПрАТ «Українська страхова група»	72
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ РИЗИКОВОГО СТРАХУВАННЯ	78
3.1. Проблеми розвитку ризикового страхування в Україні та особливості регуляторної політики.....	78
3.3 Перспективи розвитку ризикового страхування в Україні, відповідно до глобальних трендів	85
ВИСНОВКИ	92
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	97

ВСТУП

Страховий ринок є одним із невід'ємних елементів ринкової інфраструктури та фінансової системи будь-якої держави. Світовий досвід свідчить, що рівень розвитку економіки країни часто визначають за рівнем організації страхової справи, яка за рентабельністю у багатьох країнах світу випереджає промисловий та банківський сектори.

Ефективно функціонуючий страховий ринок є важливою компонентною ринкової економіки і відіграє визначальну роль у формуванні загальноекономічної ситуації в країні, адже створює страхове середовище, здатне забезпечити страховий захист суб'єктам господарювання і фізичним особам у зв'язку із наслідками страхових подій, зменшуючи значною мірою витрати державного бюджету на відшкодування збитків, спричинених внаслідок надзвичайних ситуацій, різноманітних природних лих, а також захищає бізнес від непередбачуваних ризиків та забезпечує соціальну підтримку населення. По-друге, ринок страхування акумулює значні фонди неактивного капіталу й перетворює його у потужне джерело інвестиційних ресурсів, які активізують реальний сектор економіки і стимулюють соціально-економічне зростання країни. Відтак, наявність розвиненого страхового ринку та ефективної системи страхування створюють можливість забезпечення фінансових гарантій для різних суб'єктів господарювання, збереження соціальної стабільності у суспільстві та економічної безпеки держави в цілому.

Процес розвитку страхового ринку України супроводжується низкою таких проблем, як недосконалість державного регулювання ринку фінансових послуг, кризовий стан національної економіки, недостатній рівень впровадження інновацій страховими компаніями, недовіра з боку споживачів страхових послуг тощо. За такої ситуації страховий ринок України не може повноцінно виконувати свої економічні функції. Зазначене зумовлює необхідність пошуку шляхів прискорення розвитку національного страхового

ринку, що сприятиме подоланню негативних проявів ризиків господарювання та зростанню національної економіки в цілому.

Актуальність теми дослідження. На сучасному етапі потенційна роль і необхідність всебічного розвитку страхування є особливо важливим, оскільки для усунення наслідків реалізації прямих та опосередкованих збитків саме відшкодування останніх через систему страхування має позитивні макроекономічні наслідки.

Створення дієвої системи захисту інтересів громадян, підприємців, держави, підтримка соціальної стабільності суспільства неможливе без ефективного функціонування ринку страхових послуг із широким спектром усіх його галузей та видів. Завданнями даної дипломної роботи є детальне вивчення наступних питань: тенденцій розвитку ризикового страхування, ризикового страхового ринку України, а також перспективи їх розвитку.

Об'єктом дослідження є процес формування та розвитку страхового ринку України та світу.

Предметом дослідження є економічні відносини між страховиками і страхувальниками, які виникають в процесі надання страхових послуг з ризикових видів страхування.

Завдання дослідження полягає у оцінці сучасного стану розвитку страхового ринку, виявленні особливостей і проблемних аспектів його функціонування, а також окресленні основних пріоритетів його подальшого ефективного розвитку. Проведення комплексного усестороннього аналізу ризикових видів страхування. Надана оцінки сучасному стану страхування у світі та України.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти, які регулюють страховий ринок в Україні, наукові праці вітчизняних й зарубіжних економістів, які працювали над визначенням закономірностей функціонування і розвитку страхового ринку, розробляли варіанти ефективної для розвитку економіки державної політики у сфері ризикового страхування.

ВИСНОВКИ

Страхування є невід'ємною частиною сучасної економічної системи, що забезпечує економічну стабільність та безпеку, розвиток бізнесу, високий рівень життя, здійснення публічної соціальної політики та ефективний захист від багатьох природних, техногенних та інших ризиків.

Формування розвиненого страхового ринку забезпечує сприятливі умови для ринкової трансформації національної економіки та стабільного розвитку міжнародних відносин. Попри те, що кількісні показники розвитку страхового ринку України мають позитивну динаміку, його функціональні та інституційні характеристики в цілому ще не відповідають реальним потребам національної економіки.

Проведений у кваліфікаційній роботі аналіз сучасного стану та перспектив розвитку ринку ризикових видів страхування дозволяє зробити наступні висновки щодо розвитку ризикових видів страхування. За результатами 2019 р. відзначалися як темпи спаду, так і стабілізації показників страхової діяльності, у порівнянні попередніх періодів динаміка показників свідчила про такі тенденції:

- на 3,6 % збільшилася кількість укладених договорів, при цьому кількість договорів, укладених з фізичними особами, зросла на 1,3%;
- на 7,4% збільшилися обсяги надходжень валових страхових премій;
- на 11,5% збільшилися валові страхові виплати/відшкодування;
- на 9,6% збільшився обсяг страхових резервів;
- на 0,6% зросли загальні активи, з них активи, визначені законодавством для представлення коштів страхових резервів - на 9,7%.

Аналіз програм страхування, що пропонує страхова компанія СК ПрАТ «Українська страхова група» показав, що вони є досить різноманітними, а саме: програми додаткового страхування, які дозволяють значно розширити

страховий захист, що забезпечується основними програмами ризикового страхування.

Для успішного розвитку та покращення ситуації на українському страховому ринку необхідна злагодженість та скоординованість роботи як держави, так і страхових компаній. При цьому держава має забезпечити ринок стабільною нормативною базою, необтяжливим державним наглядом, а з іншого боку страхові компанії мають бути максимально сумлінними та чесними у процесі співпраці зі своїми клієнтами.

Адаптація страхового ринку до змін, пов'язаних із зміною дизайну фінансових інструментів у страховій індустрії та впровадженням інноваційних технологій в організацію страхової діяльності, сприятиме підвищенню якості страхового захисту застрахованих осіб, стимулюванню впровадження нових видів страхування і страхових технологій, урізноманітненню спектру страхових послуг, удосконаленню форм і методів страхового нагляду тощо.

Узагальнюючи вищезазначене можна стверджувати, що страховий ринок України перебуває на етапі розвитку та інтеграції у світовий простір. Основними факторами під впливом яких функціонує ринок страхування в Україні є:

- продовження військового конфлікту в країні;
- обмеження платоспроможного попиту з боку кінцевих споживачів послуг (страхувальників) через зниження рівня вільних доходів населення і суб'єктів господарювання;
- девальвація національної валюти;
- втрата депозитів окремих страховиків внаслідок ліквідації значної кількості банківських установ;
- зниження ліквідності фондового ринку тощо.

На даний момент ефективне функціонування страхового ринку України гальмується відсутністю єдиної державної стратегії щодо розвитку ринку страхових послуг в державі, нестабільністю економічної ситуації в державі,

низьким рівнем страхової культури та фінансової освіченості учасників страхового ринку, браком ліквідних фінансових інструментів для проведення ефективної політики інвестування коштів, низьким рівнем капіталізації вітчизняних страховиків (недокапіталізованість страхових компаній унеможливорює страхування масштабних ризиків в енергетичній, екологічній, фінансовій сферах), зволіканням із упровадженням обов'язкового медичного, аграрного та пенсійного страхування за участю страховиків, низьким рівнем якості послуг, що надаються окремими страховиками тощо.

Одним із перших кроків у реалізації стратегічних напрямів розвитку страхового ринку України XXI ст. має стати стратегія з визначення існуючих, але невикористаних резервів його розвитку. Порівняно з європейським український страховий ринок має значні невикористані резерви зростання в напрямках забезпечення суспільних потреб у страховому захисті за такими показниками: обсяг страхових послуг на одну особу, збільшення послуг у страхуванні ризиків, пов'язаних з економічними кризами, політичною нестабільністю, стихійними лихами тощо.

Однак реалізація виявлених резервів залежить від платоспроможності юридичних і фізичних осіб, їхнього вміння використовувати можливості страхового ринку в задоволенні власних потреб у страховому захисті та загального стану національної економіки. Отже, важливими умовами забезпечення розвитку страхового ринку України мають стати:

- підвищення ефективності функціонування вітчизняної економіки;
- підвищення доходів населення і прибутковості суб'єктів господарювання;
- створення в державі сприятливих умов для розвитку страхування життя, медичного і соціального страхування;
- розроблення нової стратегії розвитку страхування в Україні з врахуванням наслідків кризових явищ, світової пандемії та особливостей їхнього прояву в національній економіці.

Як перспективні напрямки розвитку страхового ринку України можна також визначити такі:

- підвищення рівня капіталізації страхових компаній і вітчизняного страхового ринку загалом та забезпечення на цій основі його конкурентоспроможності на внутрішньому і міжнародних ринках за окремими видами страхових послуг;
- впровадження нових інноваційних технологій ведення страхової справи, які мають задовольняти потреби споживачів у страховому захисті;
- адаптація до міжнародних стандартів за показниками, що забезпечують якість надання страхових послуг.

Перспективи розвитку страхового ринку України в глобалізованому економічному просторі залежать від його здатності адаптуватися у світову систему протистояння ризикам і загрозам, які виникли або можуть виникати на даному етапі суспільного розвитку. Враховуючи реальний стан вітчизняного страхового ринку, перспективними напрямками його розвитку мають стати такі:

- участь у міжнародних програмах протистояння глобальним ризикам економічного, фінансового і соціального характеру;
- створення інтегрованих систем відстежування і систематизації ризиків, що виникають на території України, та розроблення нових фінансових механізмів, спрямованих на забезпечення мінімізації негативних наслідків від виникнення страхових випадків;
- розроблення комплексних програм захисту населення України від стихійних і техногенних катастроф та механізмів їхнього фінансового забезпечення на базі об'єднання фінансових і матеріально-технічних ресурсів держави, приватного бізнесу й інвестиційних капіталів страхових компаній;
- надання пріоритетності соціальним функціям страхування в стратегічних планах розвитку економіки України з відповідними формами їх державної підтримки;

- орієнтація засобів масової інформації на ознайомлення населення з сучасними можливостями страхової індустрії в забезпеченні їм захисних функцій від несподіваних і ризикових ситуацій;

- стимулювання страхових компаній з боку держави за розроблення і впровадження нових страхових продуктів і послуг соціального спрямування, реалізація яких підвищує рівень захисту населення від стихійних лих, хвороб та інших ризикових ситуацій, пов'язаних зі зниженням якості умов їхнього проживання.

Забезпечення ефективного розвитку страхового ринку України у посткризовий період потребує інтеграції зусиль і ресурсів держави, страхових компаній і громадськості загалом у забезпеченні потреб населення і юридичних осіб у страховому захисті в обсягах, наближених до досягнень зарубіжних держав, які мають розвинений й досконалий страховий ринок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Александрова М.М. Страхування: навч. посіб. - К: ЦУЛ, 2002 - 208 с.
2. Александрова Г. М. Аналіз сучасного стану особистого страхування в Україні [Текст] / Г. М. Александрова, Д. В. Мулеса // Молодий вчений. – 2016. – №3. – С. 8–11.
3. Архипов А.В. Джерела правового регулювання в Україні[Текст] / А.В. Архипов //Наукові записки. – 2015. – №4. – С. 214-219.
4. Аналіз страхового ринку URL: Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг – URL: <https://nfp.gov.ua>
5. Антонюк А.О. Страхування життя в Україні :проблеми та перспективи розвитку[Текст] / А.О.Антонюк //Реалії сьогодення. – 2015. – №1. – С. 1-4.
6. Ачкасова С.А., Скорик І.В.. Сучасні тенденції розвитку ринку страхових послуг в Україні // Фінанси України. – 2018. – № 9. – С. 76-82.
7. Базилевич В.Д. Страхова справа : навчальний посібник / В.Д. Базилевич, К. Базилевич. – Вид. 3-тє, перер. І доп. – К.: Знання, 2003. – 250 с.
8. Базилевич В.Д. Страховий ринок України: [монографія] / В.Д. Базилевич. – К.: Знання, 2008. – С. 371.
9. Богомолець О.К. Медичне страхування [Текст] / О.К. Богомолець //Новини України. – 2016. – №1. – С. 1 – 3.
10. Внукова Н.М. Адаптація вимог Solvency II до умов функціонування страхового ринку України / Н.М. Внукова,
11. Диба В.А. Сучасний стан та перспективи розвитку страхових компаній в Україні / В.А. Диба // Економіка та держава. – 2016. – № 1
12. Долгошея Н. О. Страхування в запитаннях та відповідях : навч. посіб. / Н. О. Долгошея. – Київ : Центр учбової літератури, 2010. – 316 с.
13. Журавка Ф.О. Визначення стратегічних орієнтирів розвитку страхового ринку України на основі SWOT-аналізу / Ф.О. Журавка, О.С. Журавка // Інноваційна економіка. – 2012. – № 5. – С. 245-249.

14. Журавка О.С. Страхова культура як один із чинників впливу на розвиток страхування / О.С. Журавка, С.Г. Лопатченко // Ефективна економіка. – 2015. – № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4102&p=3>.

15. Залетов О. М. Державне регулювання ринку страхування життя в Україні : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08 / О. М. Залетов ; Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». – К., 2007. – 20 с.

16. За рік сума вкладень у кібер-страхування у США зросла на 89% [Електронний ресурс]. – URL: <http://news.finance.ua/ua/news/-/399934/za-rik-suma-vkladen-u-kiberstrahuvannya-u-ssha-zroslo-na-89>.

17. Золотарьова О.В. Ключові тенденції та пріоритети розвитку ринку страхових послуг в Україні. // Економіка і суспільство. - 2017. - № 11. - С. 413–420.

18. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України. URL: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiiapro-stan-i-rozvytok-strakhovoho-ryнку-Ukrainy.html>

19. Внукова Н.М. Страхування: теорія і практика. Навч- методичний посібник. - Х: Бурун Книга, 2004 - 376 с.

20. Волкова В.В. Сучасний стан та подальші перспективи розвитку ринку страхування життя в Україні[Текст]: навч. посібник / В. В.Волкова. – К.:Наукові праці Національного університету державної податкової служби, 2015. – 115 с. – ISBN 966-412-113-1.

21. Гаманкова О.О. Ринок страхових послуг України: теорія, методологія, практика: монографія / О.О. Гаманкова. – К.: КНЕУ, 2009. – 283 с.

22. Говорушко В.Д. Страхові послуги. - К: Центр навчальної літератури, 2005 - 400 с.

23. Global Digital Insurance Benchmarking Report 2015 [Electronic resource]. – Access mode. URL : <http://www.bain.com/publications/articles/globaldigital-insurance-benchmarking-report-2015.aspx>.

24. Global insurance review 2016 and outlook 2017/18 [Electronic resource]. – Access mode. URL: http://www.swissre.com/library/Global_insurance_review_2016_and_outlook_201718.html.

25. Залєтов О.М. Страхування: навчальний посібник / О.М. Залєтов. – К.: Між. Агенція "BeeZone", 2003. – 304 с.

26. Кузик А.В. Ринок страхування життя в Україні: проблеми і перспективи розвитку [Текст] / А.В. Кузик, Л.В. Русул // Економіка. – 2014. – №5. – С. 5-13.

27. Консолідовані звітні данні Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг URL: <https://nfp.gov.ua>.

28. Осадець С.С. Страхові послуги: [підручник] / С.С. Осадець, Т.М. Арюх, О.О. Гаманкова. – К.: КНЕУ, 2007. – 464 с.

29. Пікус Р.В. Інноваційні канали збуту страхових продуктів у сфері особистого страхування [Текст] / Р.В. Пікус // Інновації в страхуванні. – 2016. – №1. – С. 1-6.

30. Проект Стратегії розвитку страхового ринку України на 2012–2021 роки. URL: http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic_initiatives/5257

31. Приймак І.Ю. Система особистого страхування: Проблеми і перспективи розвитку [Текст] / І. Ю. Приймак // Молодий вчений. – 2016. – №1. – С. 1-2.

32. Пурій Г.М. Страховий ринок України: сучасний стан та проблеми розвитку / Г.М. Пурій // Ефективна економіка. 2018. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/60.pdf

33. Ринок страхування від кібер-загроз в найближчі 10 років може стати одним з найбільш перспективних. – URL: <http://ufi.net.ua/ua/novynyrynku/309-rynok-strakhuvannia-vid-kiber-zahroz-vnaiblyzhchi-10-rokiv-mozhe-staty-odnym-z-naibilshperspektyvnykh>.

34. Рейтинг страхових компаній мира (Forbes Global) [Електронний ресурс]. – URL: <https://www.ukrstrahovanie.com.ua/ratings/top-strahovyh-kompaniy-mira>.

35. Радецька О.О. Ринок страхування життя в Україні: проблеми та перспективи розвитку / О.О. Радецька. – Х. : ХНУ. – 2009. – № 6. – С. 222–224.

36. Скругляк А.О. Страхування від нещасних випадків [Текст] / А.О. Скругляк // Страхування. – 2015. – №5. – С. 21–27.

37. Страхування роботів стає актуальнішою – витрати на робототехніку в світі до 2020 року зростуть до \$ 188 млрд. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://odo-msk.com.ua/novini/100/353>.

38. Сукач О.М. Страховий ринок України: сучасні реалії та перспективи [Текст] / О. М. Сукач, Л.А. Сарана // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. – 2016. – №1. – С. 51-56.

39. Козьменко О.В. Нові вектори розвитку страхового ринку України : монографія / О.В. Козьменко, С.М. Козьменко, Т.А. Васильєва ; керівник авт. проекту д. е. н., проф. О.В. Козьменко. – Суми: Університетська книга, 2012. – 316 с.

40. Офіційний сайт Національної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України [Електронний ресурс]. – URL: <https://www.nfp.gov.ua/>.

41. Офіційний сайт Ліги страхових організацій України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uainsur.com/>.

42. Офіційний сайт ПрАТ СК «Українська страхова група». – URL: <https://ukringroup.ua/>.

43. Проект Стратегії розвитку страхового ринку України на 2012–2021 роки. URL: http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic_initiatives/5257

44. Козьменко О.В. Страховий і перестраховий ринок в епоху глобалізації: [монографія] / О.В. Козьменко, СМ. Козьменко, ТА. Васильєва та ін. – Суми: Університетська книга, 2011. – 388 с.

45. Лютий І. О. Страхові компанії у розбудові фінансового ринку України / І. Лютий // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2016. - №81/82. – С.24-26.

46. Статистика страхового ринку в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://forinsurer.com/stat>

47. Рейтинг страхових компаній України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/ratings/>.

48. Наказ Міністерства економічного розвитку та торгівлі України від 29.10.2013 № 1277, що затвердив Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=cf1a6236-2e54-49b5-9d46-894a4bcdf481>.

49. Что ждёт страховой рынок Украины в 2019 году? Основные тренды. Страховый адвокат. URL: [https:// www.insa.com.ua/blog/chto-zhdyot-strahovoj-rynokukrainy-v-2019-godu-osnovnye-trendy](https://www.insa.com.ua/blog/chto-zhdyot-strahovoj-rynokukrainy-v-2019-godu-osnovnye-trendy).